BARIŞ

YIL: 1 SAYI: 3 POLİTİKA FİKİR SANAT 15 MAYIS 1950

HALK seçimlerden ne bekleyebilir?

Seçimlere katılan partilerin programları, faaliyetleri, liderlerin ve adayların hüviyetleri son seçimlerden halkın ne bekliyebileceğini gösterebilir. İktidar Partisini yirmi beş yıllık icraatı ile tanıyoruz. Bu partiden ayrılan, fakat memleketin, halkın ana dâvalarıyla ilgili her meselede İktidar Partisi ile birleşen muhalefeti tanımak için fazla gayret sarfetmeye lüzum yoktur. Muhalefetin konuşuklu, tanışıklı olmasiyle şahsî kin ve ihtiraslara bir menfez bulmak gayretinden doğmuş olması, samimî olması o kadar mühim değildir. Siyasî, iktisadî ve ideolojik bir yabancı istilâsı karşısında iktidar partisini destekliyen «Muhalefet» tenkitlerini, ancak emperyalizme teslim olma işinde sarfedilen gayretlerin, elde edilen «başarıların» yetersizliği noktasına toplamış, faaliyetlerini yabancılara daha şirin, daha mürteci görünmek, memleketi daha iştiha çekici göstermek hedefine yöneltmişlerdir. Memleketin iktisadî ve sosyal hayatını ilgilendiren meseleler şehirli ve köyleri kasıp kavuran yoksulluk açlık ve sefalet karşısında muhalefetin yaptığı vaadları iktidar partisinin vaadlarından daha az avutucu saymak imkânsızdır. Muhalefet iktidar partisinin emekci sınıflara karşı takibettiği baskı ve şiddet politikasını açıktan acığa tasvip ve teşvik etmekten geri kalmak istemediğini her fırsatta gösteriyor; gerilik kuvvetlerini korumayı bir vazife bildiği halde ileri ve namuslu insanların gördüğü zulüm ve işkenceler muhalefette yaprak bile kımıldatmıyor.

Büyük Türk şairi Nâzım Hikmet'in uğradığı haksızlığın azameti karşısında muhalefetin takındığı kayıtsız tavır onun içyüzünü açığa vuran olayların en acıklısıdır. Bütün ileri insanlığı ve bütün namuslu Türk aydınlarını harekete getiren bu facia karşısında bizim muhalefette bütün vicdanlar sağırlaşmıştır. Türk milletinin temiz alnına ebediyen silinmiyecek kara bir leke sürülmek istenirken «Muhalefet» susuyor. Kabahati milletine ve memleketine karşı sonsuz sevgisini terennüm etmek olan büyük şairin uğradığı haksızlık bütün dünyayı dile getirmişken «Muhalefet» susuyor. En vahşi kabilelere bile parmak ısırtacak bir zulüm ve işkence karşısında muhalefet en aşağı muvafakat kadar taş kesilmiştir; bir suç ortağı gibi başını önüne eğmiş duruyor ve bu hareketinden hiç de müteessir görünmüyor.

İşte bugünkü «Muhalefet» budur. Bu çeşit bir muhalefet iktidara gelse de bir gelmese de...

BARIŞ

Courbet - Mahpus

İçindekiler:

Onbeş Günün Olayları

BELÇİKADA:

Kralın İkinci Dünya Harbi sırasında Londradaki hür Belçika hükûmetine iltihak etmiyerek Nazilere teslim olması ve harb zamanında Hitlere misafir gitmesi, harpten sonra Belçika halkını haklı olarak ondan nefret ettirmiş ve Anglo-Amerikan tazyiklerine rağmen Nazilerle işbirliği eden Kral Leopold halk dayattığı için Belçikaya dönememiş ve bu yüzden Belçikada aylardan beri devam eden siyasî buhran son haddine varmıştır.

Kralın avdeti için yapılan referanduma da azamî hile karıştırılmış olduğu, referandum neticesinde kral kazanmış gibi gösterildiği halde Belçikaya dönememesinden anlaşılıyor.

Belçikada siyasî ve iktisadi dış tazyiklere rağmen Nazi taraftarlarının uğradığı hezimet ona sahip çıkan ve onu destekleyen sömürgeci siyasetin iflâsını göstermektedir.

Halen Belçikada işin içinden çıkılamadığı için parlemontonun fes hine ve yeniden halk oyuna baş vu rulmasına karar verilmiştir.

★

BİRLEŞMİŞ MİLLETLERDE:

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Trygve Lie Güvenlik Konseyinde barışın bir an evvel kurulması yolunda Anglo - Amerikan bloku ile Sovyetler Birliği arasındaki anlaşmazlıkların halli için teşebbüste bulunacağını ve Washington, Moskova, Londra ve Parise yapacağı ziyaretler sırasında bu konuyu ele alacağını bildirmiş ve bu yolda harekete geçmiştir.

★

İTALYADA:

Trieste meselesi Tito Yugoslavyasiyle İtalya arasında bir ihtilâf mevzuu olmakta - Amerikan gayretkeşliğine rağmen - devam etmektedir.

İki köylünün pazar günü polis tarafından öldürülmeşi hâdisesini protesto etmek için Roma'da yarım saatlik genel grev yapılmıştır.

★

PAKİSTANDA:

Kuruluşu gününden itibaren Anglo - Amerikan baskısı altında bulunan Pakistanda Hindistanla zoraki bir anlaşma yapılmak üzeredir. Pakistan başbakanı Liyakat Ali han Washington'a çağrılmış ve orada Anglo-Amerikan bloku lehinde bir sıra demeçlerde bulunmuş ve mülâkatlar yapmıştır. Bu konuşmalarından birinde Liyakat Ali han en modern silâh malzemelerini temine geldiğini açıkça belirtmiştir. Öte yandan Hindistandaki halk harektleri de boğulmaya çalışılmakta ve Hindistan başbakanı Pandit Nehru Yeni Delhide tertiplediği Hindu ve Pakistanlı gazete başyazarları karma topluluğunda müşterek bir savunma siyasetinden bahsetmiştir.

★

ORTA DOĞUDA:

İRANDA:

İkinci Dünya Harbi sırasında açıkça Nazileri destekliyen ve müttefik kuvvetlerin zamanında yaptığı aktif müdahale sayesinde baltalayıcı hareketi bertaraf edilen eski İran şahı Rıza Pehlevi'nin naşı Kahireden Tayyare ile Tahrana getirtilmiş ve Anglo - Amerikan kaynaklarının desteklediği bir cenaze töreni yapılmıştır. Bu merasime Pakistan, Efganistan ve Türkiye tarafından askerî birlikler ve bütün Batılı temsilciler iştirak etmişlerdir. Yalnız Sovyet Rusya ile Halk Demokrasisi memleketleri bu törende bulunmamışlardır.

★

SURİYE KAYNIYOR:

Gelen haberlere göre Suriye karışıklık ve huzursuzluk içindedir: Amerika aleyhinde gösterilerde bulundukları için 300 kişi tevkif edilmiştir. Ayrıca Baalbek'te 2000 kadar müslüman ve hıristiyanın eski bir kin yüzünden birbirleriyle silâhlı mücadeleye giriştikleri, 50 ye yakın ölü ve yaralı olduğu haber verilmektedir. Bundan başka öğretmenler grevi dolayısiyle Suriye de bütün okullar kapanmıştır.

Şam'dan arka-arkaya alınan telgraflardan anlaşıldığına göre, Suriye'nin Sovyetler Birliği ile siyasî ve iktisadi işbirliği yapması için Müslüman Kardeşler Partisi Lideri Mustafa Sıbai tarafından yapılan teklif Sosyalist İslâm Cephesince de desteklenmiş; Nihayet, Şam'daki Sovyet Büyük Elçisi resmî makamlarla temasa geçerek Sovyetler Birliğinin böyle bir işbirliğine hazır olduğunu bildirmiştir.

Suriye'nin Ankara Büyük Elçisi Emir Adil Arslan bu hususta verdiği bir demeçte bugünkü duruma Amerikanın inisyatifi ile İsrael lehine Arap memleketlerine karşı yapılan haksızlığın sebep olduğunu söylemiş; Arap Ülkelerine silâh satmaması için İngiltere üzerindeki Amerika Birleşik Devletleri tazyikinden şikâyet etmiştir. Bununla beraber, Emir Arslan, Suriye'de Sovyetler Birliğine doğru bir tema yül bulunduğunu yalanlamamıştır.

Diğer taraftan Amerikan Elçilik lerine atılan bombalar hâdisesinin hemen ertesinde Başkan Truman'ın hususi doktoru Şam'a gelmiş, Amerika aleyhine yapılan iftiraları mahallinde tetkik maksadiyle geldiğini beyan ederek, Şam'daki Amerikan Elçisi ile uzun bir konuşma yapmıştır.

Son haberlere göre Suriye - Lübnan arasındaki gerginlik de son had dini bulmuştur. Bazı milletvekilleri Parlamento'da durumun yeniden gözden geçirilmesini istemişlerdir.

★

BİRLEŞİK AMERİKADA:

Birleşik Amerika Atom Enirjisi Komisyonu başkanı Summer Pike gazetecilere verdiği bir demeçte hidrojen bombasını geliştirmek teki başarının tamamiyle bir talih işi olduğunu söylemiştir. Ve Amerika hükûmetinin çeşitli atom silâhları imal etmeğe çalıştığını fakat bu konuda daha fazla tafsilât veremiyeceğini söylemiştir.

KOREDE:

Güney Kore Başbakanı Sinh Sung Mo verdiği bir demeçte Kuzey Kore kuvvetlerinin Güneye doğru gittikçe yayılmakta bulunduğunu bildirmiştir.

★

İNGİLTEREDE:

Acheson, Bevin ve Shuman Londrada toplanmışlar ve bu kere barışçı bir gayeyle bir araya geldiklerini ilân etmek lüzumunu hissetmişlerdir.

Tito Yugoslavyasının en nüfuzlu adamlarından Moşe Piyade üç devlet dışişleri bakanlarının toplantısında Trieste meselesini bahis mevzuu etmek üzere Londraya gitmiştir. Bu haberden Trieste meselesini Anglo - Amerikan blokunun kendi aralarında halletmeğe çalıştığı ve Yugoslavyanın kendisini tamamile bu bloka teslim ettiği mânası çıkmaktadır.

Mutlak bir ölümün pençesinde kıvranan kanserli karısının ıztırabına son vermek için yaptığı zerkle onu öldüren Dr. Sander. (merhameten katil) suçundan mahkemeye sevk ve neticede beraat etmiş olmasına rağmen bulunduğu mıntıkanın etibba odası tarafından teşkilâttan çıkarılmıştır.

— ★ —

ÜRDÜN MESELESİ:

Ürdün'ün Doğu-Filistin'i Batı-Ürdün olarak ilhak ve ilânı İngiltereden sonra Amerika Birleşik Devletleri tarafından da tanınmıştır.

İsrael Dışişleri Bakanı Moshe Sharett, İsrael Hükûmetinin Ürdün'ün ilhakına rıza gösterdiği yahut tanıdığı hakkındaki söylentileri yalanlamıştır.

Bazı siyasî çevrelerin kanaatine göre ilhakı müteakip Kral Abdullah İsrael ile barış müzakerelerine girişerek Arap Birliğine meydan okuyacaktır. Zira, Arap Birliği devletleri, tek başına müzakerelere girişecek devleti Birlikten atmaya karar vermişlerdir.

İlhak bahsinde Ürdün'ü destekleyen Irak'ın İsrail ile müzakerelere girişip bu hususta da destekleyeceği zannedilmemektedir.

— ★ —

İSRAEL'DE:

İsrael Dışişleri Bakanı Moshe Sharett Arap Devletleri bir harbe sebebiyet verirlerse İsrael'in kendisini pahalıya satacağını beyan etmiştir.

Washington'dan alınan bir telgrafa göre Dean Acheson İsrael tarafından Birleşik-Amerikaya vaki ağır silâh ve askeri malzeme talebinin reddedilmiş olduğu hakkındaki söylentileri yalanlamıştır.

Dostluk ziyaretleri maksadiyle Akdeniz'de bir turneye çıkan dört destroyerden mürekkep bir İsrael filosunun Napoli Limanına geldiği bildirilmektedir.

— ★ —

ARAP BİRLİĞİNDE:

Verilen malûmata göre, Kahirede Arap Birliği toplantıları yapılırken bir gece-yarısı yüksek bir Amerikan diplomatı Birlik delegelerini dâvet ederek, Amerika Birleşik Devletlerinin Arap Devletlerinin İsraelle barış yapmakta daha fazla gecikmemelerini şiddetle arzu ettiğini söylemiştir. Bu beyanatın gerek Arap delegeleri, gerekse Arap devletleri tarafından hoş karşılanmadığı, hattâ Suriyede ve Mısırda son günlerde çıkan Sovyetler Birliğine doğru temayülün sebeplerinden birini teşkil ettiği ilân edilmektedir.

★

MEMLEKETİMİZDE:

Türk şiirinin Mimar Sinan'ı dünya çapında büyük şairimiz Nâzım Hikmet hakkında reva görülen muameleden dolayı açlık grevine hastalıklarına rağmen devam etmiş ve bu hal memleketimizdeki bütün aydınları, namuslu ve şerefli yurd daşları içlerinden sarmış ve bütün memleket Nâzım'ın kurtarılması yolundaki aktif savaşa katılmıştır. Bu arada hükûmet merkezinde ve İstanbul'da fasılasız neşriyat ve hareketler birbirini takip etmektedir.

Seçim propagandası acaib bir şekilde tam seçimlerin arifesinde son Millet Meclisinin alelâcele çıkardığı seçim kanunu gereğince durdurulmuş ve muhtelif bakanlıklar tarafından adeta göz dağı şeklinde bir takım tebliğler yayınlanmıştır. Seçimlerin neticesini maalesef çıkış tarihimize rastladığından bu sayımızda veremiyeceğiz.

Ey Hürriyet

Seninle nasıl eğlendiler

Nâzım Hikmet'in, 13 sene demir parmaklıklar arasında yattıktan sonra, kanunsuz olarak hapsedildiği hukukcuların, hattâ hâkimlerin iddialariyle sabit oldu. Nâzım Hikmet Türk edebiyatının olduğu kadar, milletlerarası edebiyatında dâhi san'atkârlarından biridir. Bugün Avrupa'da ilim ve san'at adamlarının tümen tümen yazdığı yazılar, yaptıkları nümayişler, Atlantik denizini aşarak Amerika'da makes buldu. Aragon'lar, Robson'lar bir fikir kahramanının, bir san'at üstadının 13 senedenberi haksız olarak hürriyetine vurulan zincirlere isyan ettiler. Milletlerarası jüristler hey'eti, 20 inci asrın ortasında, Türkiye'de, Bursa hapishanesinde yatan bu adaletsizlik kurbanını müdafaaya geçtiler .

★

Dünya san'at ve tefekkür tarihi, büyük ediplerin, âlimlerin, şairlerin, vatanseverlerin hürriyet uğruna yaptığı mücadeleler, verdikleri kurbanlar, ve bunlara karşı yapılan zulümlerle doludur. Galile'yi «Dünya dönüyor» dediği için öldürmediler mi? Jean Jacques Rousseau'yu, müsavatı, hürriyeti, demokrasiyi, cumhuriyeti müdafaa ettiği için İsviçre'den koğmadılar mı? Eserlerini yakmadılar mı? Schiller'i hürriyet ve adalete âşık olduğu, cumhuriyeti müdafaa ettiği için aforoz edip eserlerinin basılmasını men etmediler mi? Socrate eski Yunan tanrılarına inanmadığı için ölüme mahkûm edildi, celládın ipiyle ölmektense baldıran otu içerek ölmeği tercih etmedi mi? Wagner 1849 ihtilâlinde faal rol oynadığı için idama mahkûm olmuş, ölümden ancak Zürih'e kaçmak suretiyle kurtulmamış mıdır? Voltaire, kıral aleyhine yazdığı için Bastille'e kapatılmadı mı? Dreyfüs'ü müdafaa ettiği için Zola'yı hapsetmediler mi? Fransız ihtilâlinde rol oynadığı için Madam Rolland'i asmadılar mı?

Ortaçağın, son çağın, tefekkür tarihini karıştırırsanız daha bir çok isimler bulursunuz.

★

Faşist emperyalizmi, yayıldığı her yerde, bu fikir ve hürriyet kurbanlarını temerküz kamplarında kazığa vurdu. Hürriyet şarkısı okuyan en büyük edipleri, san'atkârları zindanlara kapadı, şaheserlerini yaktı. Faşist irticaının Avrupa ortasında yaktığı yangın bugün yeniden aldı, bir daha yanıyor. İstiklâl ve hürriyetleri için çarpışan Endonezyalılar, Malayalılar, Vietnamlılar faşizmin ve emperyalizmin kurşunlarıyla can veriyor. Dün Galile'leri, Sokrat'ları, Rolland'ları öldüren fikir irticaına karşı bugünkü insanlık «ne zülûm, ve vahşet» diyerek hayflanmıor mu? Yarınki, hayır yarınki değil, bugünkü nesillerin de Nâzım Hikmet için verdiği hüküm budur. Adalet terazisini mahkemelerinin kapısına asan, kanunlarında hak ve adaleti mülkün temel taşı kabul eden bir memlekette, kanunların dışında bir san'atkârın değil, herhangi bir ferdin ayaklarına köstek, diline zincir vurmak, adalete, hangi demokrasiye sığar?

★

Hürriyetine kavuşmak için açlık grevine yatan Nâzım Hikmet, bir adaletsizliğin ve haksızlığın canlı misalidir. Seçim mücadelesi sebebiyle bütün partilerin hatipleri köşe başlarında kürsü kurmuşlar, hürriyet, adalet, demokrasi diye zangır zangır bağırıyorlar. Bu sesler şehrin kalelerine değil, hapishane duvarlarına çarparak aksediyor: hangi hürriyet? Hangi demokrasi?

İçinde bir Dreyfüs'ün yattığı, daha nice nice fikir ve kanaat kurbanlarının vicdanlarına mil çekilen bir yerde, hürriyet, sokak ortasında zangır zangır bağırmak mıdır? İnsan haklarına riayet etmeğe imza veren bir memlekette 28 sene gibi haksız bir cezanın affı için hiç bir kanun yolu yok mudur?

Fransız ihtilâlinin büyük kahramanı Madam Rolland'ı sehpaya getirdikleri zaman, hürriyet için, adalet için dövüştüklerini söyleyen kalabalığa bakmış:

«Ey hürriyet, senin namına ne cinayetler işleniyor. Ey hürriyet, seninle ne kadar eylendiler» demiş.

Ben de Anadolu steplerinden İstanbul'un minarelerine kadar akseden hürriyet ve demokrasi avazelerine kulak veriyor:

Ey demokrasi, seninle bu halkı nasıl aldatıyorlar.. diyorum.

H. Sezener

Ustam Nâzım Hikmet

Hayallenir
Kanadı kırık bir kuş yüzünden ağlamaklı
Hayallenir kolaycacık
Kocaman kafesin seyrek çıtırtıları
Ustam kafesteki kuşları ne de çok sever
Lâkin bir seher vakti incecikten
Cömert bir halkın kara somunuyla karnı tok sırtı pek
Hür bir kuşun şâkıdığı
Bir seher vakti incecikten
Ustam helecandan boğulur
Kuş hâlâ söyler türküsünü
Türküsü tomurcuk misâli
Umut verir
Kuş türkü söyler, Ustam kahrolur

Bir odanın birinde hayallenir
Ezbere bir şiir söylersin asla hor görülmez
Parmakların arasında kokulu bir de sigara
Zira Ustam bir okumuş, bir efendi
Hep pırlanta şairler olsun ister çevresinde
— Hayallenir seyrek çıtırtıları kocaman kafesinin —
Eninde sonunda on-iki yıl
Böylece kanına girecek Nâzım'ın
Zindan'ın ufacık ateşinde.

On ayak demir on ayak duvar
Ne olursa olsun, neylersin
Bir türkü nihayet bir türküdür
Ve hangi tomurcuktan
İlkbahar gelir de bir çiçek sürmez
Elini çabuk tut sen de Ustam
Kırmızı karanfillerden tacıyla ilkbahar
Senin de mukaddes katilin
Olmasın.

GİLBERT ANCİAN

———:o:———

DOSTUM NÂZIM HİKMET'E

Dostumdur Nâzım Hikmet benim ortaklaşa dostumuz
çığlığın ve üsarenin
ve gözlerinin kuyusundan geceleyin
harikalar kömürünü sökmek için
derinlere inen madencinin dostu
Ve damarlar rıhtımlar uzunluğunca
Yüreğini asrın gabya direğine çekmiş
Tahmil-tahliye işçisinin dostu
Ve dostum grev yapıyorsa eğer denizler yüzünde
Ölüm kımıldadığı için ve senin içindir.
Elinde demetlerle yüklü bir tırmık
Bir köylü uyanırsa eğer
Güneşin değişmeleri ortasında toprağın fethi için
Senin içindir.
Senin için taranır sevgilim
Gölgesi tacımdır seherimdir benim
Sen bilirsin ki çünkü herşey değişmektedir
Dünkü kurşunlar yarın altın olacak
Nâzım Hikmet senin için düşünülmüştür
Silâhca ve şarkıca insanların zaferi

....

Kimsecikler hür değildir
Nâzım Hikmet'in gözleri böyle lehimli durdukça
Sesi bir çukurdan bir inci gibi çıktıkça

....

Nâzım Hikmet bize döner bir gün elbet
Aramızda türküler söyler, hür
Yaraları aydınlatır bizleri
İnsanların cümlesine şeref veren
Bir dost bir şair bir adam

CHARLES DOBZYNSKI

Faris'i Kaybettik

Acımız kelimelerin âciz kalıbına sığmıyacak kadar büyük ve derin!..

Kendisini; medeniyet âleminin kuruluş ve yükselişinde nâzım rolü oynıyan o muazzam tarihsel sanat aşkına kaptıran ve Darüşşafakanın en küçük sınıflarından itibaren başlayarak imrenilecek bir gayret ve verimlilikle kendi kendisini yatiştiren bu tertemiz, dopdolu, civanmert, pırıl pırıl Türk çocuğu bir kabiliyetti.

Boydan boya bütün hayatı maddi sıkıntılar içinde ve şerefli bir mücadele ile geçti. Çok geceler aç yattığı ve ekmek parasını bir resim albümü ne veya bir klâsik müzik plâğına, ya hutta bir kitaba yatırdığı olurdu. Bu yüzden onun yoksul ve mütevazi yuvasında sanat dünyasının şaheserlerinden kopyalar, albümler, klâsik senfoni ve konçertolar, kitaplar bulnur ve ondan çoğumuz sanat terbiyesi alırdık. Faris sanat bilgisi bakımından bir mihrak bir selâhiyetti. Her engelimizi halleder, he risteğimize o harikulâde hünerli elleri ile cevap verirdi. Çalışması şaşılacak bir şeydi. Hergün uyku ve yemek gibi mecburî zaruret saatleri çıkarılırsa bütün zamanını sanata, okumaya verirdi. Resmin, musikinin, heykel ve mimarînin, raksın, şiirin ve diğer bütün güzel sanat dallarının cemiyetimiz, ahlâk ve terbiye müesseselerimiz üzerinde yapıcı ve olgunlaştırıcı bir tesiri olduğuna inanmıştı. Her girdiği muhite bu inanış havasını aşılar ve en yontulmamış kimselere o ken dine has nüfuz kabiliyeti ile sokulabilirdi.

İkinci Dünya Harbi sıralarında faşizm canavarlarının her tarafta masum halkların üzerine saldırdığı o korkunç terör devresinde Faris, memleketimiz ve milletimiz için en büyük tehlikeyi belirten ve tarihî önemi haiz mükemmel bir broşür neşretti. Böylece o bizlere asıl yıkıcı ve yudrumuzu muhakkak bir mahva sürükliyenlerin mahiyetlerini - yine kendi yazılarıyla - açıklıyordu.

Faris Erkman bütün hakikî sanatkârlar gibi aktif bir antifaşist, mücadeleci bir sosyalistti. İnsanlığı mutlak bir geriliğe ve mahva sürükliyen bütün ceryanlardan; ırkçılıktan, yobazlıktan, anti demokratik olan her şeyden nefret eder ve sosyal adalete dayanan demokratik bir idareye kavuşmamızı ister ve bu uğurda - amansız hastalıklarına - rağmen en ön safta çalışırdı.

Faris Erkman sanatın cemiyetteki yapıcı ve onarıcı rollerini kavramış her sanatçı gibi - milletlerin kurtuluş harpleri müstesna - sömürgecilikten ve harplerden nefret eder, milletlerin eşit şartlarda kardeşçe

yaşamalarını ve sürekli bir barışın kurulmasını isterdi.

Faris, hukuku bitirdi. Fakat hiç bir zaman, içinde bulunduğumuz şartlar içinde bir hukukçu olmayı istemedi ve kendi kendisini yetiştirdiği sanattan asla ayrılmadı.

Sıhhatının bütün elverişsizliğine ve daima en korkunç hastalıklarla çarpışmasına rağmen fikir ve sanat mücadelesinde her zaman en önde yürüdü. Arka arkaya tüberküloz hemoroid, migren, ülser ve apandisit geçirdi. Ve muhtelif tarihlerde 3 önemli ameliyat atlattı. Def'alarca ciğerleri ve üç kere de ülseri kanadı. Müthiş iradesi, sağlam inanışı ve yaşama azmi sayesinde hayatı boyunca bir birini kovalıyan bu bir sürü korkunç hastalıkla son nefesine kadar çarpıştı.

Sosyal adalete dayanan hakiki demokrasinin gerçekleşmesi için giriştiği mücadelede tevkif ve hapsedildi. Dayak yedi ve üç yıl zindanlar da yattı. Mahpus iken apandisit ameliyatı oldu ve ülseri kanadı. Buna rağmen cezasını günü gününe doldurttular. Esasen 8 yıl önce yine bir kanama ile ilk defa kendisini gösteren ülseri o zaman tedavi edilmiş ve sonra hapishane şartları içinde yeniden faaliyete geçmişti. Hapishaneden çıktıktan bir ay sonra tekrar ve müthiş bir ülser kanaması daha geçirdi. Ümidsiz hastahaneye kaldırdık ve orada kan durdu. Ameliyat olmıya karar vermişti. Biraz kanlanıp toplamasını bekliyorduk ve nihayet bu beklenmedik anî kriz - muhtemelen bir delinme sırasında kollaps - onu en taze, en verimli, cemiyet ve insanlık için en çok faydalı olabileceği bir çağda, 35 yaşının baharında elimizden aldı.

(Courbet) den

Alman artistlerine mektup

«Yirmi iki sene müddetle sizinle birlikte yaşadım. Siz benim sempatimi ve hörmetimi kazandınız. Sizleri işine düşkün, ihtiyat ve irade ile dolu, düşüncenin merkezileştirilmesine ve tazyike karşı düşman görmüş, Frankfurt ve Münihte buluştuğumuz zaman müşterek temayüllerimizi tesbit etmiştim. Siz de benim gibi sanat için hürriyet istemekle halkların hürriyetini istiyordunuz. Kendimi sizin ortanızda kendi vatanında ve kardeşlerim arasında sanıyordum. O zamanlar Fransanın ve Avrupa Cumhuriyetinin yaklaşması şerefine kadeh tokuşturmuştuk; ve geçen sene, yine Münihte, kendinizi sadece Prusyaya hasretmiyeceğinize en büyük yeminlerle söz vermişdiniz. Halbuki bugün hepiniz Bismark çetelerine katıldınız, alınlarınızda bir sıra numarası taşıyor ve askerce selâm almaya mecbur bulunuyorsunuz.

Namuskârlık ve sadakati göklere çıkarılan sizler, âdi menfaatları istihkar eden ve seçkin zekâları olan sizler, bugün, dünyanın karşısına, utanmadan Parisi soymaya gelmiş çapulcular olarak çıkıyorsunuz.

Evet! Sizler tuvalleriniz üzerine insaniyetci semboller çizin, hergün kardeşliğe kasideler kaleme alın, sizler buz üstüne yazılar yazın! Bismark insan eti parçalariyle Şarlmanın küflü başlığını yamamaya çalışıyor.

Dün Almanyayı müdafaa ettiniz ve kurtardınız; bugün feodalitenin en alçak ve en kirli harplerinden birisine katılmış bulunuyor ve Almanya için pranga döğüyorsunuz.

Ah! Sizler hattâ Frankonyanın piçleri bile değilsiniz. Onlar, yani sizin babalarınız, bazan imparatorlarını titretiyorlardı. Onlar, Lutherin, Jean Husse'ın sesini dinliyor, ayaklanıyor ve sırtlarını ezen tahtı yere vuruyorlardı. Bugün, sizin Guillaume'unuz sadece parmağını kaldırıyor ve sizler, bizim sahte, Fransız Sezarımızın kardeş çocuğu olan Prusyalı Sezarınızın ayaklarına yüzü koyun kapanıyorsunuz....

Bonaparte'la hesabınız tasfiye edildiği halde bugün Cumhuriyetle ne alıp vereceğiniz var? İhtilâli zincirlemek mi istiyorsunuz. Zavallı deliler! kendi boynunuza kendiniz ipi geçiriyorsunuz.

Pek iyi! Size bunları açıkca söyleyen bir Franc-Contois, bir Fransız Amerikalısıdır. (1). Zaferi kovalamakta, sizin hesabınıza ihanetten daha fazla şeyler, ahmaklık ve beceriksizlik var. Asker üstüne asker yığın; top üzerine top ve mitralyoz istifleyin; buna rağmen ihtilâl sizlerden korkmuyor.

Cumhuriyet, böyle harpleri anlayamayan, kendi halkının iradesin-

(Devamı karşı sayfada)

(1): 1870.

ALMAN ARTİSTLERİNE MEKTUP

den başka güveneceği bulunmayan Cumhuriyet mağlup olmayacak, Size bu hususta söz veriyorum. Her tarafı yağma edin, yakın, öldürün; fakat, Fransada bir şehit halk yaratmaktan başka bir şeye erişemiyeceksiniz. Sizler bir fetişizmin yerine yeni bir fetişizm koyuyorsunuz. Bir tanrı adam masalı yerine tanrılaştırılmış bir millet efsanesi getiriyorsunuz, ve işte hepsi bu!...

Sizlerin zaruret içinde olduğu söyleniyor. Daha iyi! Fransada fakirlik, namuskârlık beratıdır. Rey vermek hakkına sadece zenginler sahiptir. O halde sizlerle anlaşabiliriz. Kendinizle birlikte mukaddes emanetlerinizi ecdadınızın Cimbre ve Teuton'ların bütün yük arabalarını, Arminius muhaberesinin meşhur müteharrik arabalarını sürüklediniz. Rhin'in üzerinden geri döndüğünüz zaman, haklı olarak onları boş döndürmek istemiyorsunuz; size bir tazminat lâzım, pek iyi öyle olsun, alın.. Strasbourg ve Toul'un bütün duvar taşlarını arabalarınıza yükleyin; onları, kendi memleketinizde kahramanlık hâtıraları olarak uygun fiyatlarla satabilirsiniz. İsterseniz daha iyisini yapın, dönüşte kalelerinizi yıkın; ve eğer canınız isterse hudud gösteren ve aynı kalpten halk guruplarını ikiye bölen bu kanlı sınırı yıkmakta yumruklarımızla size yardım edelim.

Sınırlar kalktığı zaman, artık onları muhafaza etmek için müstahkem mevkilere lüzum kalmıyacak; müstahkem mevkiler kalmayınca artık ordulara da lüzum yok. Artık ordular yok! Bundan sonra sadece katiller öldürecek, hiç olmazsa biz böyle ümit ediyoruz.

Milliyetimiz sizce bu kadar önemli mi? Bundan bir kere kurtulduktan sonra susmanız şartı ile size yardım edilecek. Sadece bu takdirde siz millî şövenizmden nefret edenlerin ve siyasî kösteklerin bulunmadığı bir hayatı özliyenlerin sığınacakları «Alsace ve Lorraine» ittifakınızın teminatı ve tarafsız ve hür bir ülke olarak kurabilirsiniz. Ve bu kendisinden menfaat beklemiyen, çilekeş gövdenizdeki kanayan yaraları unutmuş eyaletinizde biz sizlerin ellerinizi sıkacak ve Avrupa Birleşik devletlerinin şerefine içeceğiz. Selâm ve kardeşlik..

Courbet

Tercüme eden Faris Erkman

Bir düşünce:

İsterseniz Krupp toplarını bize bırakın; onları bizimkilerle birlikte eritelim. Son top, ağzı havada, ihtilâl serpuşu giydirilmiş, üç gülle üzerine yaslanmış bir kaide üzerine oturtulmuş olarak dursun ve birlikte Vendôme meydanı üzerine dikeceğimiz bu muazzam âbide sizin akideniz olacak. Sizin ve bizim. Ebediyen birleşmiş Almanya ve Fransanın sütunu.

GUSTAVE COURBET'NİN GÜZEL SAN'ATLAR BAKANI M. MAURİCE RİCHARD'A MEKTUBU

(1870 - Napolyon III)

Isle Adam'da arkadaşım Jules Dupre'nin evinde bana Legion d'Honneur mükâfatını vermek üzere karar alındığını öğrendim. San'at mükâfatları ve asalet unvanları hakkındaki pek aşikâr fikirlerim gözönünde tutulmuş olsa idi alınmasını icabeden bu karar benim muvafakatim olmadan çıkmış ve siz de, Ekselâns Hazretleri, bu işi üzerinize almayı vazife bilerek...........

. . . .

Ekselâns Bu vasıtalar size şeref verebilir; fakat benim ne hareket tarzımı ne de kararımı değiştiremez.

Cumhuriyetçi inançlarım, ancak krallık idaresine münhasır olan, bu nevi şöhretleri tanımama mânidir. Prensiplerim ise, yokluğum esnasında münasip gördüğünüz Legion d'Honneur süsüne yaklaşmaz.

Hiç bir zaman ve hiç bir şart altında bunu kabul etmem için sebep mevcut olmıyacaktır. Bilhassa ihanetin her tarafta alıp yürüdüğü ve insanlığın şahsî kararlar uğrunda ıztırap çektiği bugünlerde böyle bir şeyi kabul etmeme asla imkân yoktur .

Şeref ne bir kordelâ ne de bir unvandır. O ancak hareketler ve onların altındaki niyetlerde aranır. İnsanın kendine ve fikirlerine hürmet etmesinin ehemmiyeti büyüktür.

Ben şerefimi hayatım boyunca sadık kaldığım inançlarıma borçluyum; eğer onlardan ayrılmış olsaydım şerefim çoktan lekelenirdi. Bundan başka bir san'atkâr olarak hislerim de hükûmet tarafından verilen bir mükâfatı kabul etmeme itiraz eder. Hükûmet san'at bakımından hiç bir selâhiyet sahibi değildir, ve mükâfat vermiye kalktı mı halkın zevkleriyle oynamaktan başka bir şey de yapamaz. Müdahalesi san'atkârın cesaretini kırar, kıymetleri yanlış tanıtmak bakımından da bir felâket olur. San'at için de aynı şey. Onu resmî kanunlara tâbi tutarak en kısır imkânlar içinde boğar. Bu işten elimi çekmek akıllıca bir hareket tarzıdır; ve hükûmet bizimle uğraşmaktan vaz geçtiği gün en büyük iyiliği yapmış olacaktır.

Şu halde, Ekselâns, bana vermeği düşündüğünüz şeyi reddetmeme müsaade edin. Elli yaşımdayım, ve hep hür yaşadım. Bırakın hayatımı hür olarak bitireyim. Öldüğüm zaman benim için ancak şöyle diyebilecekler:

«Ne bir mektebe, ne bir kiliseye, ne bir müesseseye, ne bir akademiye dahildi. Hiç bir rejime de inanmıyordu. Hürriyetin rejimi olmadıktan sonra.»

Courbet

Courbet

«Deri kemerli adam» — Courbet'in kendi portresi

Courbet 1819 da Ornans'da doğdu. İlk resimleri 1837 tarihine rastlar. Babasının ısrarı üzerine Hukuk tahsili yapmak için gönderildiği Pariste bir atölye açarak kendisini resme verdi ve Rambrand'la İspanyollardan kopyalar yaptı. 1848 ihtilâliyle sosyalist realizme kuvvetle bağlanarak meşhur «Taş kırıcıları» tablosunu meydana getirdi. Bunu gürültülere sebep olan iki büyük tablo: «Ornans'da defin merasimi» ve «Atölye» takip etti.

1871 komün hareketinde Artistler Komisyonu Reisi oldu. Vendome sütununun ihtilâlciler tarafından yıkılması hareketine iştirak ettiği için tevkif edilerek altı ay hapse mahkûm edildi. Cezasını çekip bitirdiği halde 1873 de aynı dâvanın yeniden açılışı üzerine İsviçreye sığındı. 1877 de devlete 300,000 frank ödemeye mahkûm edildi. Malları müsadere edilerek satıldı. Aynı sene içinde öldü.

19. cu yüzyılın en büyük ressamlarından olan Courbet resimlerindeki cüret ve ihtişamla incelik ve kudretle, saf renk ve form'a verdiği değerle ananeleri terk edişi, tarihî ve ekzotik mevzuları atarak tabiata dönüşle ve tabiatı daima daha derinden tetkik etmek hususundaki yorulmaz gayretiyle, mevzuların günlük hayattan seçişiyle, işçiliğin mükemmelliğine karşı duyduğu derin sevgi ve nihayet resmi açık havaya çıkarışı ile modern resmin en mühim müjdecilerinden biridir.

Sahifeyi süsliyen şu iki mektubu, büyük Courbet'nin barışsever ve hümanist şahsiyetini ve demokratik hak ve hürriyetlere olan sarsılmaz inanç ve bağlılığını açıkca göstermektedir.

İkinci Dünya Harbı

Biz ki bir hoşça vakit geçirdik bu dünyada
elimizi soğuk sudan sıcak suya sokmadan

Velâkin yaşadık diyebilirmiyiz?
Daha yüz yıl bâki kalsak ta ayni şey
bugünü var,
dünü yok;

Ve o yüz yılın da çabucak gelecek sonu,
Bedreddin'i Darwin'i, Pasteur'ü, Gorki'yi, Marx'ı, Edison'u.
kıskanıyorum;

İnan olsun ki, şanlarını, şöhretlerini değil,
Edirnede durup durur Sultan Selim camii
lâkin yok oldu çoktan
Vefat etti Sinan...

Benim onlarda kıskandığım şey;
aşkü şevk ile döğüşmüş, yaratmış
yani efendim

Yaşadıkları müddetçe yüzde yüz yaşamış olmalarıdır.

....

Bakıyorum yukarıya;
bir denizaltı görüyorum
yukarda, çok yukarda, başımın üzerinde,
balık gibi a efendim,
zırhının ve suyun içinde balık gibi ve ketum.
Orası camgöbeği aydınlık,
orda efendim,
orda yeşil yeşil,
orda ışıl ışıl
orda yıldız yıldız yanıyor milyonlarca mum.
Orda, ey... demir çarıklı ruhum,
orda, dünyamızın ilk kımıldanan eti,
orda, bir hamam tasının mahrem şehveti;
mahrem şehveti efendim,
gümüş kuşlu bir hamam tasının.

Ve koynuna girdiğim kadının kızıl saçları,
Orda, rengârenk otları, köksüz ağaçları,
kıvıl kıvıl mahlûkları deniz dünyasının

Orda hayat, tuz, iyot,
orda başlangıcımız Hacı baba
orda başlangıcımız.

....

39 ilkbaharında denizaltıcı olmadan önce
Münihli Hans Müller.
Hitler hücum kıtası altıncı tabur
birinci bölük
dördüncü mangada sağdan üçüncü neferdi.

Münihli Hans Müller
üç şey severdi:
1 — Altın köpüklü arpa suyu
2 — Doğu Prusya patatesi gibi dolgun ve beyaz etli Anna
3 — Kırmızı lahana
Münihli Hans Müller için
Vazife üçtü:

1 — Çakan bir şimşek gibi mafevk'e selâm vermek,
2 — Yemin etmek tabancanın üzerine
3 — Günde en az üç çıfıt çevirip
sövmek silsilelerine

Münihli Hans Müller'in
kafasında, yüreğinde, dilinde üç korku vardı:

1 — Der Führer
2 — Der Führer
3 — Der Führer

Münihli Hans Müller
39 ilkbaharına kadar
bahtiyar yaşıyordu.

Ve Wagneriyen bir Operada (do) sesi gibi heybetli,
Doğu Prusya patatesi gibi beyaz etli
Anna'nın

Tereyağı ve yumurta krizinden şikâyet etmesine şaşıyordu.
Diyordu ki ona:
— Bir düşün Anna,
yepyeni bir manevra kayışı takacağım,
pırıl pırıl çizmeler giyeceğim ben
balmumundan çiçekler takacaksın başına
tepemizde çatışmış kılıçların altından geçeceğiz.

Ve mutlak
hepsi erkek 12 çocuğumuz olacak.

Bir düşün Anna
tereyağı yumurta yiyeceğiz diye
top tüfek yapmazsak eğer.

yarın 12 çocuğumuz nasıl muharebe eder?
Münihli'nin 12 oğlu harb edemediler,
çünkü doğmadılar,
çünkü henüz efendim, Annayla zifaf vaki olmadan önce
bizzat harbe gitti Hans Müller,
Ve şimdi 41 sonbaharı sonlarında
dibinde Atlantiğin
benim karşımda durmaktadır.

Seyrek sarı saçları ıslak
kırmızı, sivri burnunda esef,
ve ince dudaklarının kıyılarında keder.

Yanıbaşında durduğu halde,
Yüzüne çok uzaklardan bakıyor,
insanın yüzüne nasıl bakarsa ölüler.
Ben biliyorum ki o bir daha görmiyecek Anna'yı
ve bir daha arpa suyu içip,
yiyemiyecek kırmızı lâhanayı.

Ben bütün bunları biliyorum gözümün nuru,
ama o bütün bunları bilmiyor,
gözü bir parça yaşlı
silmiyor.

Cebinde parası var
çoğalıp eksilmiyor

Ve işin en tuhafı
artık ne hiçkimseyi öldürebilir,
ne de kendisi ölebilir bir daha.

Şişecek birazdan,
yükselecek yukarı;
sular sallıyacak onu
ve balıklar yiyecek sivri burnunu.

DÜNYA MİLLETLERİ BARIŞI SAVUNUYOR!

HarpZaruri Değildir.

Bugünkü dünya milletlerinin karşılaştığı en büyük, en hayatî mesele şüphesiz ki bir üçüncü cihan harbinin patlaması tehlikesidir. Bu tehlike karşısında tarihte ilk defa olarak millet çoğunluklarının harp ve barış meselelerinde passif olmaktan çıktıkları, her memleket halkının harbin önlenmesi uğrunda canla başla harekete geçtikleri görülüyor. İtalyada bir barış beyannamesinin altını altı milyon insan imzalıyor, Fransadan Amerikaya sekiz milyon imzalı bir barış mektubu gönderiliyor, Belçikada harb malzemesini taşımak istemiyen 10.000 işçi grev ilân ediyor, Dünya Barış Kongresine 70 milyon âzasiyle Dünya Sendikalar Birliği, 80 milyon âzasiyle Kadın Teşekkülleri Federasyonu, 60 milyon âzasiyle Gençlik Federasyonu katılıyor. On binler, yüz binler, milyonlar muazzam rakkamlardır, bu barış hareketlerinin halk hareketleri olduğunu hiç bir mugalataya ört bas ettirmiyecek kadar muazzam rakkamlar... Bu hareketlerin dışında kalan çevrelerde bile atom silâhlarının yasak edilmesi ve büyük devletler mümessilleri arasında temas ve müzakerelerin yeniden başlaması yolunda kuvvetli bir cereyan görülüyor.

Dünya vaziyeti böyle iken bizim basında «Şu Amerikalılar ne güne duruyorlar, atom bombalarını atıp meseleyi halletmiyorlar» gibi bir zihniyet görülüyordu; hattâ Hüseyin Cahit gibi aşırı harb heveskârları bunu açıkca söylüyorlar ve harbe hemen başlamadıkları için Amerikalılara kızıyorlardı. Şimdi de daha fazla silâhlanmak, bölge bloklarına girmek, harb plânları hazırlamak işiyle alâkadarlar. Yegâne şikâyetleri Atlantik Paktına alınmamamız, veya Ak deniz Paktı yapılmaması ve «daha süratli ve daha çok silâh» gönderilmemesidir. Halbuki:

1. Bir üçüncü Cihan Harbi patladığı takdirde topun ilk ağzında olan memleket biziz. Hem sınır üzerindeyiz, hem de tarafsız değiliz. Birbiriyle çarpışacak olan iki kuvvetten birine şimdiden kapılarımızı açmışız ve harb hazırlıklarına son istimi vermişiz. Harbin neticesi ne olursa olsun, ne taraf kazanırsa kazansın, harbin ateşi bizi mutlaka kasıp kavuracaktır. Harb bir kere patlamıya görsün; hiç bir askerî hazırlık ve hiç bir askerî ittifak ve bölge bloklaşması bu neticeyi değiştiremez. Halbuki memleketimizin menfaati bakımından harbin önlenmesi ve büyük devletlerin anlaşmaya varması yolunda canla başla çalışacak milletlerin ön safında bizim olmamız lâzım gelirdi.

2. Yangına körükle gidip harbi kışkırtan gazete yazarlarımız bugünkü harblerin, bilhassa atom silâhlarının imalinden sonra, ne demek olduğunu hiç bilmez gibi görünüyorlar. Eskiden harbler cephelerde, ordular arasında olurdu. Şimdi harbler bütün memleket sathı üzerinde oluyor, ordudan gayri bütün halk kırılıyor. Eski harplerde ordular imha edilirdi, şimdi milletlerin bütünü, insan nevinin kendisi imha edilmek tehlikesinde. Atom bombaları bir defada yüz binlerce kişiyi öldürdüğü gibi son keşfedilen zehirlerden bazılarının sadece iki yüz gramı bütün insanları yeryüzünden yok etmiye kâfimiş. Laboratuvarlarda şimdiye kadar tabiatta görülmemiş olan sun'î hastalık mikropları keşfetmişler, bunlarla dehşetli salgınlar yapmak mümkünmüş. Bu vaziyette harb bir karşılıklı döğüş olmaktan çıkmıştır.

Bir kaç atom bombasını düşman şehirlerine atıp sadece hava harbi ile bir «yıldırım harbi» yapmak iddiası da halkı aldatmak ve milletleri harbe razı etmek için harb kundakçıları tarafından uçurulan bir balondur. Bütün selâhiyetli bilginler ve askerî mütehassıslar harbi kolayca kazanmanın çaresi olmadığında ittifak etmektedirler.

3. Bir üçüncü Cihan Harbi insanlık için bir facia olacaktır ama bu harb kaçınılmaz değildir. Harb önlenebilir. Harpler, kaçınılmaz olduğu için değil, fakat harpten menfaati olan hâkim, kudretli çevreler harbi istedikleri ve kasden kışkırttıkları için vukubulur. Halbuki dünyada yeni bir vaziyet hâsıl olmuştur. Bütün memleketlerin halk çoğunlukları harplerin neden patladığını, kimlerin harb kundakçılığı yaptıklarını öğrenmiye başlamışlardır ve şimdiye kadar harb ve barış meseleleri diplomatlar arasında görüşülüp neticeye bağlanırken bugün artık halk kitleleri de faal bir role geçmişlerdir. Bugünkü dünyada en anti demokratik hükûmetler bile halk oyunun baskısından, halkın esaslı dileklerinden tamamiyle müstağni kalamıyor. Halklar diplomatları barış masasına oturmıya zorlıyabilir; hiç değilse bugün için atom silâhının ve diğer topyekûn imha silâhlarının yasak edilmesini gerçekleştirebilirler. Dünya Barış Komitesinin Stokholmda aldığı karar, bütün barış sever, iyi niyetli insanların destekliyebileceği ve desteklemesi gereken bir karardır: Atom silâhlarının katî olarak yasak edilmesi ve hangi memlekete karşı olursa olsun atom silâhını ilk kullanacak hükûmetin suçlu sayılması. Bugünkü gergin vaziyetin sebepleri hakkında şahsî görüşlerimiz ne olursa olsun ,hangi tarafı haklı veya haksız sayarsak şayalım, gerçekten barış sever isek ve harbin fecaatini idrâk ediyorsak bu kararı destekleme hareketine katılabiliriz. Bu karar dünya devletlerine kabul ettirildiği gün, barış yolunda ilk mühim adım atılmış olacaktır. Avrupa memleketlerinde parlâmentolara bu yolda sunulacak dilekçeler şimdiden imzalanıyor.

Yarım Yüzyılın Barış Konferansı

Amerika Birleşik Devletlerinde Atom silahının yasak edilmesi için tedbirler alınıyor

Birleşik Amerika aydınları ve halkları Atom silâhının dehşetini kavramışlar ve bunun bir harp silâhı olarak kullanılmasının yasak edilmesi yolunda verimli faaliyetlere başlamışlardır.

Amerikanın ilim, kültür ve teknik âlemine mensup en seçkin aydınları, din adamları; büyük sanatkâr, mütefekkir ve profesörlerden 250 kişi Şikago'da mayısın 29, 30 ve 31 nci günlerinde devam edecek (Yarım Yüzyılın Barış Konferansı) adı ile muazzam bir toplantı yapmıya hazırlanmışlar ve bir çağırı kaleme almışlardır.

Bu çağırıda:

Günümüzün olayları bize topyekûn ölmek veya yaşamaktan birini seçmemizi emrediyor. Amerikada hidrojen bombasının yapılması milyonlarca insanı sonsuz bir dehşet ve korkuya gark etmiştir. Basit insanın, iş adamının, san'atkârın, âlimin, fikir ve felsefe adamının bu son durum karşısında rahat ve huzuru kaçmış ve yaşamak bir işkence ve iztirap kaynağı olmuştur. Böyle bir bomba insan neslini kökünden mahvedecek ve medeniyeti yok edecektir. Atom, Hidrojen bombasının insanlığın mukadderatına âdeta hâkim olacak bir hale konulmasına meydan verilmemelidir.

Hür Amerika Halklarının; ilim, sanat ve teknik adamlarının vicdanı neslimiz ve medeniyetimize karşı atom silâhı ile yapılmak istenen suiaksdı önlemeyi âmirdir. Artık Amerikalı dünyamızı imha etmek tehdidini durmadan savuranlara ve bu maksad için aralıksız atom bombaları imal edenlere karşı pasif kalamaz. Hidrojen bombası ile imha tehdidi halklarımızı ve bütün dünya milletlerini temelinden sarsmıştır. Zira bu korkunç harb silâhı yalnız başka memleketleri değil bizzat Amerikayı da yok edecektir. Atomun silâh olarak kullanılması yer yüzünde bütün medeniyet ve insanlığın silinip süprülmesine müncer olacaktır. Bu durum akrşısında tek çıkar yol BARIŞ tır Harbin kaçınılmaz olduğunu söyliyenleri susturalım. Çünkü onlar aklıselim ve mantığa değil, kendi menfaatleri hesabına konuşmaktadırlar.

Son olarak, Birleşik Amerika Cumhurbaşkanını ve kongresini Sovyetler Birliği ile anlaşmıya, atom bombasının kanun dışı edilmesini temine çağıralım. Genel olarak silâhlanmaya bir son verilmesine, ortaya çıkan başlıca ihtilâfların barış yolu ile hal ve tesviyesine ve ticarî münasebetlerin yeniden başlamasına çalışalım.

Fahrî başakn :

Miss Emily Greene Balch, Barış ve hürriyet için Milletlerarası Kadınlar Birliği Başkanı,

1946 Nobel mükâfatı hâmili.

İkinci başkan :

J. Walls. Sion de l'AM.E. Kilisesi metropoliti.

Dr. Abraham Gronbach, Musevi Birliği Kolleji, Ohio.

Mark A. Dawber, din adamı Şimali Amerika Misyonu Konseyinden New-York.

Prof. Kemit Oeby, Şikago Üniversitesinden.

Dr. Halford E. Luccok Yalta Üniversitesi, Papas Okulu.

Dr. Albert W. Palmer - Amerika Katolik Kilisesi eski nazımı.

Franklin İ. Sheeder - Kiliseler Hıristiaynlığı Teşvik ve Yetiştirme kısmı, icra sekreteri.

John B. Thompson - Şikago Üniversitesi Rokfeller (Memorial Chapel) dekanı.

Bu çağrının ilk imzaları arasında büyük yazar Thomas Mann'ın adı dikkati çekmektedir.

AMERİKADA

Son günlerde Amerikan halkı arasında hummalı bir barış faaliyeti hüküm sürmektedir. 28 devletten gelen 158 tanınmış şahsiyet, Truman'dan silâhsızlanma programına önderlik etmesini istemişlerdir. Demokrat Parti Senatörlerinden Brien Mc Mahon'un barış teşebbüsünü destekleyen binlerce mektup yağmaktadır. Bütün bu hâdiselerden sonra 30 milyon üyesi olan kırk millî teşekkül, dünya çapında bir silâhsızlanma programı tatbik edilmesini ve Rusya ile Amerika arasındaki münasebetlerin düzeltilmesini istemişlerdir. 27 Şubatta Amerikan âlimleri federasyonu başkanı Dr. Hugh C. Wolfe, Trumandan atom kontrolü için yeni bir komisyon teşkil etmesini istemiştir. 20 Martta Barişçılar adlı bir gurup 1 Nisanda Washington'a 50 kişilik bir heyet göndereceğini, bunların barış için bir hafta oruç tutacaklarını ve Beyaz Sarayla Sovyet sefaretine barış delegasyonları göndereceklerini ilân etti. Yine Mart ayı içinde merkezi Nevyork'ta olan bir barış komitesi 29,30 ve 31 Mayıs tarihinde Şikago' da bir barış konferansi toplanacağını bildirdi. Memleketin her tarafını dolaşan barış taraftarları bir milyon imzalı barış isteyen mesajlar topladılar. Birçok protestan kiliseleri «Allahın bize bahşetmiş olduğu bu 1950 yılında kitle halinde katliamlara kiliselerimiz müsaade edemez» diyerek toplantılar tertip ettiler. Los Angeles'de Unitarian kilisesi baş papazı Stephen H. Fritchman haftalık pazar ayininde şöyle dedi: «Hepinizin sesleri çıkıyor, bu seslerinizi barış, insaniyet ve iyi niyet için kullanın.»

New Hampshire'da Thomas Jefferson kulübü sözcüsü «biz, çoğumuz geçen harbin faşizme karşı dövüşen gönüllüleri idik. Uğrunda kanımızı döktüğümüz barışın bozulmasına müsaade edemeyiz» demiştir.

Harvard'da öğrenciler okul dahilinde barış toplantıları yapmışlardır.

1 mayıs sabahı Union Square'de büyük bir toplantı yapılmış, her milletten yüzlerce insan Amerikanın dış ve iç siyasetini takbih etmiştir. Barış lehinde konuşmalar yapan hatipler, Truman ve Marshall Plânlarına, zenci ve yahudi düşmanlığına, yeni bombalara hücumlarda bulunmuşlardır. İspanyadaki enternasyonal tümende çarpışmış Amerikalılarla başlayan geçite, halk için ölenlerin temsilî tabutları sokulmuştur.

Geçitteki Yunanlıların taşıdığı levhalarda:

— Truman doktrini Yunanistana 70 bin kalebent getirmiştir.

— Top değil gıda istiyoruz.

Şeklinde yazılar vardı.

Amerikayı temsil edenler:

— Hidrojen ve atom bombası değil, mesken, iş ve çocuklarımızın himayesini istiyoruz.

Yazılı levhalar taşıyorlardı.

Amerikan halkı harpten nefretini her vesileyle göstermekte, Wall Street azmanları yaklaşmakta olan iktisadî buhran karşısında ne bahasına olursa olsun harbe gidilmesini isteyerek halkın cephe alışından endişe etmektedir.

Bugün halktan olan her Amerikalının parolası:

Bir, iki, üç dört — yeni bir harb istemiyoruz dur.

İNGİLTEREDE

İngiltere'de parlâmento binasının üstüne iki bayrak asılmıştır. Bunlardan birinde «atom bombasını yasak edin», diğerinde ise «barış» yazıları vardı. Polis bu bayrakları indirmiştir. Fakat bina dahilinde yapılan bir toplantıda Dünya Barış Kongresi delegeleri, atom bombasının yasak edilmesi ve barışın korunması için tekliflerde bulunuyorlardı.

İngiltere'de misafir bulunan Sovyet romancısı Konstantin Simonov, Fransız ressamı Pablo Picasso, ve diğer barış taraftarları ayrılmadan önce şereflerine verilen bir toplantıda hazır bulunmuşlardır. Bu toplantıda söz alan Sovyet mebuslarından bayan Dubrovina, meşhur İngiliz şairi Robert Burns'ün barışı ilgilendiren bir şiirini okumuştur. İngiliz atom âlimi G. O. Jones: Kendisine daha kudretli bir bomba yapmak hususunda yapılacak her teklifi reddedeceğini söylemiştir.

ATLANTİK PAKTI TECAVÜZİ BİR HARB PAKTIDIR

Atlantik paktını imza eden ve bu paktı yapmada önderlik eden İngiliz, Fransız, Amerikan devlet adamları bu paktın bir barış paktı olduğunu söylüyorlar. Bu paktın bir barış paktı olmadığını, tecavüzî bir harb paktı olduğunun delilleri gayet aşikârdır.

1— Birleşmiş Milletlerin dışında yapılması.

2— İngiltere, Fransa, Sovyet Rusya ile 30 yıllık dostluk anlaşmasına muhalif olması.

3— İngiltere, Fransa, Amerika arasında bir askerî yardım paktının imzalanması.

4 — Dünya barışını müdafaa edenlerin aforoz edilmesi.

Bütün bunlar, Atlantik paktının tecavüzî bir harb için yapılmış bir anlaşma olduğunu gösteren delillerdir.

I — Atlantik paktı Birleşmiş Milletler anlaşmasına mugayirdir.

Amerika Cumhurreisi Truman ve İngiliz Dış Bakanı Bevin Atlantik paktının, Birleşmiş Milletler anlaşmasının 52 inci ve 53 üncü maddesine uygun olduğunu iddia ettiler. Amerikan devlet departmanı ise 51 inci ve 52 inci maddesine uygun olduğunu söyledi.

Birleşmiş Milletler anlaşmasının 52 inci maddesi bölge anlaşmalarını, ve bu anlaşmaya dahil memleketleri aralarında müşavere ederek anlaşmalar imzalamalarını, bu anlaşmaların Birleşmiş Milletler ve Güvenlik Konseyinin hükümlerine uygun olması şartiyle kabul eder. Fakat Atlantik paktı gibi diğer bir devlete karşı harb hazırlıkları yapmağı istihdaf eden bir anlaşmayı kabul etmez.

Birleşmiş Milletler anayasasının 52 inci maddesi şöyle der:

«Bölge anlaşmalarında cebri hareketlere girişilemez ve bölge mümessilleri Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin salâhiyeti dışında hareket edemezler.» Yalnız Almanya ve Japonya gibi eski düşman milletler bu hükmün dışındadırlar. Fakat Atlantik paktı, bu anlaşmanın eski düşman memleketlere müteveccih olduğunu söylemediği gibi, İtalyayı bunun içine almıştır. Şimdi Almanyayı da almağa çalışıyorlar.

Birleşmiş Milletler anlaşmasının 51 inci maddesi şöyle der:

«Birleşmiş Milletlere dahil bir devlete veya birkaç devlete silâhlı bir tecavüz vukuunda bu devletlerin kendilerini müdafaalarına Birleşmiş Milletler anlaşmasının hiçbir maddesi mâni değildir.»

Böylece Atlantik paktı, bir bölge dahilindeki devletlerin bir anlaşması olmayıp, tecavüzî bir harb hazırlamak isteyen devletlerin, Birleşmiş Milletlerin reyini dahi almadan imzaladıkları bir harb paktıdır, Birleşmiş Milletler Milletler anlaşmasına da mugayirdir. Birleşmiş Milletler anlaşması, Birleşmiş Milletlere dahil her memleketi silâhlı bir tecavüze uğradığı zaman kendisini müdafaada serbest bırakır, fakat Birleşmiş Milletlere dahil bir memleketin diğerine tecavüzünü tecviz etmez. Atlantik paktı ise, Birleşmiş Milletlere dahil bir memlekete harb açmak için meydana getirilmiş bir anlaşmadır.

Destanından parçalar

Hayvan deyip geçme Hacıbaba
Sende hayvansın ama akıllı bir hayvan.
Ve Cevdet bey baktı muhabbetle Leyleğe...
Gece buram buram turunç kokuyor.
Cevdet bey bahçesinde Leyleğiyle beraber.
Bahçeye bir radyo indirmişler.
Londra, Atlantik harbı haberlerini okuyor.
Demleniyordu Cevdet bey,
Ve kendini Atlantiğin dibinde görüp
geçiryodu dalgasını,
Beyaz göğsüne eğmişti Leylek
kırmızı, uzun gagasını;
Kanatları hep öyle kesik,
ve tek ayağının üstünde uyukluyor.
Aşağıda, limanda genç bir anne gibi Akdeniz,

çıplak,

....

cömert memeleri,
içi gülen gözleriyle...

Ve yukarda Hüsnü Yusufların ince boyunlarını uzatıp
havayı dinlemeleri

Yıldızlar turunç yapraklarının arasında.
Şimdi artık ne dibi Atlantiğin,
ne de Atlantiğin dibindekiler.

Şimdi bahçede, kadehte ve yüreğinde Cevdet beyin
bir türlü unutulmıyan bir kadının hâtırası.

....

Halil göz resmi çizmiş kıyılarına hartanın,
gözlerin kimisi çift, kimisi tek,
gözlerin kimisi önden, kimisi yandan.
İnatla ve ısrarla bakın,
bir gözün yarılmış kaşı
ve pınarlarından sızmakta kan,

Gözlerin bazıları altalta, üstüste, karmakarışık.
Gözlerin bazıları alabildiğine açık
okunuyor dehşetle yazıları.

Ve kilitli ceviz kutuları gibi bazıları.
Gözler var:
annedir.

Gözler var:
muhabbet

Gözler var:
buğdayları güneşli bir harman manzarası gibi bakışıyorlar
ve sonra ikide bir
ve sonra yine o göz
inatla ve ısrarla bakan,
ve yarılmış kaşı

Annesi ressam Celile hanım tarafından şair Nâzım Hikmet'in 1942 de Bursa hapishanesinde yapılmış yağlı boya portresi

---

ve pınarlarından sızmakta kan.

Hartanın başında betona çömelmiş Halil
yukarda demir potrelli tavan.
Alt katta kederli bir görüşme yeri,
ve gözlüklerinin altında kendi gözleri:
ergeç aydınlığını kaybedecek olan.
Ve Halil sevemiyor:
Damarların dumura uğrayış ağrısı mıdır gözlerindeki;
Yoksa dünya döğüşürken kolu bağlı oturmanın acısımıdır?

Şimdi göllerinde Finlândiya'nın,
şimdi Libya çöllerinde yahut,
yahut Yugoslav dağlarında,
şimdi İstanbulda, İzmirde, cephede.

Nazım Hikmeti kurtarmak *boynumuzun borcudur*

1.

Seçim patırtıları arasında, gazetelerden birinde okundu: Nâzım Hikmet, ölesiye veya kurtulasıya, yeniden açlık grevine yatmıştır. Halbuki ayni günlerde, gazete haberlerine meraklı okuyucular; Ankara Adliyesini bilmem-kaç tayfası ile basan Pilâvoğlu nam softanın «sinirlerindeki bozukluk» sebebiyle serbest bırakıldığını okumuşlardı. Bir yanda on-üç yıllık haksız bir mahkûmiyetin çilesi ve kahrı altında boğulmak istenen inkilâpçı ve ileri Nâzım Hikmet. Bir yanda Atatürk'ten inkilâp diye ne varsa, ne kaldıysa inkâr edenlerin on on-beş gün Cezaevi'nde tutmaya kıyamadıkları Pilâvoğlu.

Bu iki olaydan da Türk halkına çifteli hakarette bulundular: Etrafına topladığı birkaç bin safdilin oyları için Pilâvoğlu'nu serbest bırakarak hakaret ettiler. Nâzım Hikmet'i, hastahane, muayene falan filân diye oyalayıp bu halk ve hürriyet kahramanını yine parmaklıkların ardında tutarak hakaret ettiler. Bir de üçüncü ve en büyük hakaret var: Günlerdenberi gazete ve radyoların şaşmaz adalet'ten, memleketteki alabildiğine hürriyetten bahsetmesi: Atatürk İnkılabının memleketinde Atatürk İnkilâbı düşmanlarını serbestçe konuşturan taraftarlarını serbestçe hapseden hürriyet ve demokrasi!.

Anlıyamadım.

2.

Avrupa'da yine herkes Nâzım'dan bahsediyor. Açlık grevi kararı ve teşebbüsü cümle namuslu insanları şaha kaldırmıştır. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne, Bayan Rooswelt'e; Nâzım Hikmet'i Kurtarma ve Eserlerini Yayma Komitası, serbest bırakılması hususunda Türkiye Hükûmeti nezdinde teşebbüse geçmeleri için telgraflar mı çekmemiş; bir hafta içinde, yalnız Fransada, onun adına yüzlerce şiir mi yazılmamış; Amerika Birleşik Devletlerinde gösteriler mi tertiplenmemiş; Şair'in bizzat kendisine telgraflar mı gönderilmemiş: Neler-Neler!... Başka ülkelerde O'ndan bahsediliyor, O'nun kaderiyle kendi kaderleriymiş gibi meşgul olunuyor. Halbuki burada, şair'in bir mektubunun Vekil'ine verilmediğini, evrakının günlerce dairelerde geciktirildiğini Avuaktı'ndan öğreniyoruz. Ve o tekrar greve yattığı günlerde Kadircan Kaflı tipinde adamlar enine boyuna kışkırtmalara girişebiliyorlar. Atatürk İnkilâbı'nın vârisi olduğunu iddia eden bir takım delikanlılar Büyük Nâzım Hikmet'in savunmasını üzerine almış namuslu aydınları gaflet içinde olmakla ittiham eylemek gafletinde bulunuyorlar. Peki, ya Hükûmet Af Kanununu çıkarmış olsaydı?...

3.

Hepimizin vazifesi bu: Barış'ı savunma, ekmeği ve hürriyeti savunma vazifesi. Sadece bunları savunduğundan, sadece vatanını bütün insanları mes'ut olsun diyecek ka dar sevdiğinden dolayı dünyanın en zorlu şairlerinden biri demirlerin ardında açlık grevi yaparken her namuslu insan onu desteklemek zorundadır. Her hareketinizden, her sözünüzden mâna mı çıkaracaklar? Çıkarsınlar! Hain mi diyecekler size? Bırakın desinler! Bizzat Nâzım Hikmet'i de ayni şekilde ittiham ettiler, ve bizzat Nâzım Hikmet'in de hain olmadığını herkes, hattâ bunu avaz avaz iddia edenler bile, biliyorlar. Sokaktaki, Fabrikadaki, Tarladaki iyi-niyet sahibi, namuslu ve mert adam; Nâzım Hikmet'i kurtarmak, tarih ve dünya halkları karşısında, halkımızı ve milletimizi misli görülmemiş bu adlî hata ve kastın utancından kurtarmak boynumuzun borcudur. Pilâvoğlu, göz göre-göre, inkilâbı hiçe sayıp ona küfrederken serbest bırakılsın; Nâzım Hikmet'e gelince: — Hayır! Öyle mi? Böyle bir hâdiseden sonra Atatürk İnkilâbı'ndan bahseden bütün kitaplar yakılsın daha iyi.

ATTİLA İLHAN

Dünyada Nâzım

N. Hikmet'i Kurtarma Komitesinden

Sıhhî sebeplerden dolayı muvakkaten serbest bırakılmak vadiyle İstanbula nakledilen Nâzım Hikmet açlık grevinden vazgeçmişti. Doktorlar Nâzımda bir kalp kifayetsizliği, bir ciğer tevessüü ve ehemmiyetli bir sinir bozukluğu teşhis etliler.

Bununla beraber bunlar onun serbest bırakılması için kâfi görülmedi ve onu aldatmaktan başka bir şey yapılmadığı da açıkça meydana çıktı. Bunun üzerine Nâzım tekrar açlık grevine yatmağa karar verdi.

Hiçbir tehlike önünde artık geri dönmiyeceğine karar vermesi, büyük Türk şairinin hayatını kurtarmak için yapılması lâzımgelen gayretlerin daha süratle yapılmasını zarurî kılmıştır.

Bütün dünyada Nâzım'a karşı yapılan bu haksızlık önünde duyulan heyecan ve telâş artmaktadır. 24 nisanda Paristeki Türk elçiliğine giden yazarlar ve hukukçular delegasyonu ne Nâzım'ın bugünkü sıhhî durumu hakkında vazıh bir şey elde edebilmişler ne de hükûmetin onun hakkındaki tasavvurlarını öğrenebilmişlerdir.

72 tanınmış Türk hukukçusu, talebeler, profesörler ve aydınlar millî servetin en büyük kıymeti olarak mülâhaza ettikleri şair'in serbest bırakılması için Cumhurbaşkanı İnönü'ye müracaat etmişlerdir. Fakat Nâzım Hikmet dünyanın malıdır ve Meksikada olduğu gibi Amerika Birleşik Devletlerinde de Türk hükûmetini mesuliyetlerini göstermek için enerjik bir faaliyete geçilmiştir.

AMERİKADA

Basında NÂZIM HİKMET hakkındaki alâka devam etmektedir. Nâzım'ın şiirlerinden tercümeler neşredilmekte bu büyük Türk şairinin kurtarılması için bütün münevverler faaliyete geçmeye dâvet edilmektedir. Bu arada ellerinde: «Nazım bütün insaniyetin malıdır. Onun zindandan kurtarılmasına yardım edin», «Amerikan muharrirleri Türk hükûmetinin Nâzım Hikmeti serbest bırakmasını istiyor.» yazılı levhalar taşıyan, şair muharrir ve işçilerden mürekkep yüzlerce insan New-Yorktaki Türk Konsolosluğu önünde nümayişler yapmıştır. Konsolosluk memurlarına Nâzımın yaşayıp yaşamadığı sorulmuş, memurlar haberdar olmadıklarını bunun Amerikan hükûmetinden sorulmasını söylemişlerdir. Bazı hâdiselerin cereyan etmesi üzerine polis konsolosluğu kordon altına almak lüzumunu hissetmiştir.

Nâzım Hikmet'in serbest bırakılması için, New-York'ta bir Amerikan - Türk komitesi teşekkül etmiştir. Bu maksatla Washington'daki Türk elçiliğini ve Birleşmiş Milletler Teşkilâtındaki daimî Türk delegasyonuna bir çok müracaatlar ya pılmıştır. Yirmi Amerikan denizcisi, Nâzım Hikmet'e yapılan gayri insanî muameleleden dolayı. Birleşik Devletler Dışişleri Sekreteri M. Acheson'a protestolar yollamışlardır.

19 nisanda, «Masses and Mainstrcam» mecmuasının direktörü Samuel Sillen'in idaresinde pankartlar taşıyan büyük bir kafile New-York'ta Türk Konsolosluğu önünde nümayiş yapmıştır. Bu nümayişe iki yüz den fazla entellektüel iştirak etmiştir.

Bunlar arasında tanınmış yazarlardan Howard Fast, Hebert Aptheker ve Eve Miriams da bulunuyordu.

PAUL ROBESON

Büyük Şairin hayatını kurtarmak için derhal harekete geçilmesini istiyor

Paul Robeson demokrat Amerikan basınında yayınlanan bir beyanatında şöyle demekte dir:

«Türk halkının büyük bir şairi, içinde 13 uzun yıl geçirdiği hapishanede ölüyor. Demokrasi ve barış için mücadelesinde Türk halkıyla beraber mücadele etmesine mâni olmak istiyenlere karşı protesto olarak 7 günlük bir açlık grevinden sonra o, bugün ölmek üzeredir.

«Bizler, Amerikalılar, Türk hükûmetini. Onu serbest bırakmıya zorlamak için elimizden gelen herşeyi yapmak mecburiyetindeyiz. Zenci halkı dahil bütün demokrat Amerika bu büyük sesin hürriyete kavuşması için girişilen mücadelede bütün kuvvet ve nüfuzunu kullanmalıdır.

«Yazarlarımız, sanatkârlarımız ve halkın hizmetindeki Amerikan kültürünü sevenler protesto olarak seslerini yükseltmelidirler. O bizi işitecektir. Sesini boğmak istiyenler de bizi işitecekler. Derhal harekete geçersek bu büyük halk şairini Türkiye, Amerika ve bütün dünya işçi sınıfına iade etmek elimizdedir.»

"Amerikan Emperyalizmi,, bir hayal midir?

Amerikan "İmparatorluğu,, Havay ve Küba - Filipin adaları Panama kanalı

(«Amerikan» emperyalizminden bahsedildiği zaman bunu bir propaganda kelimesi sananlar yalnız kendi cehaletlerini değil aynı zamanda kendi kötü niyetlerini de ortaya vurmuş oluyorlar. Çünkü Amerikan emperyalizmi tekelci ve istismarcı sermayesiyle, küçük milletlere nüfuz politikasiyle ve nihayet bilfiil yaptığı arazi ilhaklariyle tarihî bir vakaadır. Amerikan emperyalizminin var lığını inkâr etmek tarihî vakıaları inkâr etmek olur.

Mamafi, bir çok kimselerin sırf Amerikan tarihini bilmediklerinden dolayı böyle bir hataya düştükleri muhakkak. İşte biz bu boşluğu doldurmak maksadiyle Amerikan emperyalizminin son elli yıl içinde nasıl siyaseten ve iktisaden gelişip yayıldığını, nereleri ilhak ettiğini ve nasıl bir sömürge politikası takibettiğini serimizde okuyucularımıza göstereceğiz. Tarihî vakıaları gözlerinin önüne sereceğiz.

Makale serimizin ilk kısmı İkinci Dünya Harbine kadar olan hâdiseleri ihtiva edecektir. İkinci kısmı ise Amerikanın İkinci Dünya Harbinden bugüne kadar takibettiği iktisadî ve siyasî nüfuz politikasını Truman Doktrininin ve Marşal plânının tatbikatını gösterecektir.)

AMERİKAN İMPARATORLUĞU

Amerikan emperyalizmi son elli yıl içinde dış memleketlere yatırılan Amerikan sermayesiyle müvazi olarak gelişmiştir.

Amerikan sermayedarlarının elinde bulunan yabancı hisse senetleri 1919 da 500 milyon dolardı. Bu miktar 1939 senesinde 2.500.000.000 dolara çıkmıştır. 1947 senesinde yabancı hisse senetleri miktarı 3,000.000,000 doları bulmuştur.

Gerçi bu sermayeleri Amerikanın büyük bir kaç sermayedarı ihraç etmiştir. Ve bu sermayeler maden işletmelerine, petrol kuyularına, plantasyonlara, canlı hayvan ve konserve fabrikalarına, kereste ve kâğıt sanayiine yatırılmıştır. Fakat iş yalnız sermaye ihracı ile kalmamıştır, ve esasen kalamazdı. Bu kadar genişleyen bir sermayenin yarattığı siyasî kudret muhtelif şekillerde kendini gösterdi: bir çok memleketler açıkca sömürgeleştirildi, bir çokları kontrol altına alındı, bir çoklarının ise iç işlerine müdahale edildi, bir çok memleketler Amerikan nüfuz sahasına girdi. Bu memleketlerde gizli gizli çeşit çeşit propagandalar yapıldı, entrikalar çevrildi. Yerli sermayedarlar para kuvvetiyle satın alındı.

HA VAY VE KÜBA

Havay adalarında şeker ziraatine yatırılmış olan Amerikan sermayesi ile Küba adasındaki şeker, tütün, maden ve demiryolu kollarında yatırılmış olan Amerikan sermayesi Amerikanın 1898 de başlayan sömürgeci politikasının başlangıç noktasını teşkil eder.

1893 de Havay adalarındaki şeker plantasyonlarında çıkarılan bir isyan sonunda Havay hükûmeti düşürüldüğü zaman Havay adalarının Amerika tarafından ilhakı düşünülmüştü. Fakat bu tasavvur ancak 1898 de tatbik edildi ve Havay adaları Amerikanın bir parçası oldu. O zamanki Cumhurbaşkanını bu kararı almağa sevkeden âmil yalnız Amerikan şeker sermayedarları tazyiki değildi. Aynı zamanda Amerika Pearl Harbour da bir deniz üssüne sahip olmak istiyordu.

Amerika ile İspanya arasında ceryan eden 1898 harbinin sonunda Kübadaki Amerikan sermayedarlarının eline büyük bir fırsat geçti. Pariste Amerika ile İspanya arasında ceryen eden müzakerelere Küba alınmadı. Sonra Amerika bu küçük hükûmete zorla gümrük tarifelerini indirtti ve nihayet himayesi altına aldı. Amerika bu hükûmetin diğer hükûmetlerle olan münasebetlerini kontrol edecek ve lüzumu halinde «iç huzursuzluklara» müdahele edebilecektir. Bundan başka Amerika Kübada devamlı bir deniz üssü de kuracaktı.

Küba, dışarda işleyen Amerikan sermayesi bakımından Kanadadan sonra gelir. 1925 ile 1933 yılları arasında Kübayı kanlı bir istibdat rejimi altında inleten Machado, Morgan Bankasının bir memuru idi. Bu adam bir takım inkılâpcı unsurların zoru ile iktidardan atıldığı zaman memlekette yeni bir hükûmet kuruldu. Fakat «demokrat» Amerika Kübaya harp gemilerini göndererek yeni kurulmuş olan Grau Martin hükûmetini «solcu» addederek iktidardan uzaklaştırdı. Amerikalıların adamı olan Mendato iktidara getirildi. Bu adam selefinin kanlı rejimini yıllarca devam ettirdi ve memlekette ne kadar demokratik halk teşekkülü varsa hepsini dağıttı.

FİLİPİN ADALARI

Amerika ile İspanya arasında çıkan harbin sebebi Kübadaki «karışıklıklar»dı. Fakat Amerika harbi kazandıktan sonra Kübayı almakla kalmadı. Puerto Rico'yu da İspanyanın elinden aldı, ve nihayet bu memleketi Pasifikten kovdu. Guam ile Filipin adalarını da ilhak etti.

İspanyol idaresinden kurtulan Filipinliler istiklâlleri için tam üç sene çarpıştılar fakat nihayet Amerikalılara yenildiler. Filipinlerde Amerikan idaresi kuruldu. Filipinlerin alınması üzerine Cumhurbaşkanı Mc. Kinley'in yaptığı uzun duayı kauçuk, şeker, Hindistan cevizi vesair sermaye işletme plânları takip etti.

Son senelerde Filipinlerde takip edilecek Amerikan siyaseti hakkında bir hayli tartışma ceryan etmiş bir çok menfaatler çarpışmıştır. Luzon adasındaki büyük altın madenlerini işletenler ve krom madenleriyle manganez madenlerini işletmeyi düşünenler Filipinlerin istiklâlini istemiyorlardı. Fakat büyük şeker kamışı ve zirai madde müstahsilleri istiklâle şiddetle taraftardılar ve şeker ve Hindistan cevizine karşı gümrük resmi konmasını istemekte idiler.

İkinci Dünya Harbinden sonra Amerika Filipinlerin «İstiklâlini» tanıdı. Fakat bunun nasıl bir istiklâl olduğu ikinci kısmımızda göreceğiz.

1898 de başlayan bu ilhak siyaseti durmadan devam etti. Amerika fırsat buldukça yeni yerler aldı. 1898 de Pasifikte Wake İsland. 1899 da Samoa adaları.

Amerika 1935 de Pasifikte elinde bulunan adaları San Fransisko Manila hava yolunun tesisi bahanesiyle takviye etti ve birer askerî hava üssü hâline getirdi.

PANA KANALI

1889 de, İspanyol harbi sırasında, Panamada bir kanal inşası düşünülmüştü. Bu suretle Uzak Doğu limanları ile Güney Amerika limanları arasındaki ticareti Amerika eline alacaktı.

Fakat 1903 de Kolombiya senatosu Kolombiya devletlerine dahil bulunan Panama devletinin Amerika ile 99 senelik bir kira mukavelesi imzalamasını kabul etmedi. Bu red hâdisesinden hemen sonra Panamada bir «isyan» patladı. Derhal Panamaya gelen Amerikan donanması Kolombiya ordusunun Panamaya girmesine ve «isyanı» bastırmasına mâni oldu. Bu «isyan»ın sonunda Panama Kolombiya devletlerinden ayrıldı. «Müstakil» bir Cumhuriyet oldu. Amerika derhal bu yeni «Cumhuriyet» tanıdı. Yeni Panama hükûmeti Amerikada malî müşavir olarak Morgan Bankasını «tayin» etti. Kanal bölgesini 99 sene müddetle Amerikaya kiralayan mukavele imzalandı.

Anlaşma maddelerine göre Panama kanalı gerek harp ve gerek barış zamanlarında bütün devletlerin gemilerine açık bulundurulacaktı. Halbuki 1914 Ağustosunda Amerika kanalı en mühim deniz ve askerî üssü olarak ilân etti ve burasını takviye etti.

İşsizlik

Çatalcada ot yiyen köylüler varmış ve soğanı olanlar mes'utmuş. Karadeniz baştanbaşa mısır rüyasile karın doyuruyormuş. Rize ve Hopanın hırçın mizaçlı köylüleri sahilleri basmışlar, ya ekmek verin yiyelim, ya vapur verin gidelim diyorlarmış. Şark vilâyetlerinde mağara kovuklarında yaşıyan ve hiçbir şey yemeden yaşayan şayanı hayret insanlar keşfedilmiş. Akşehir Yozgattan, Zafranbolu Boyabattan, Orta Anadolu şimalden, Şimal Cenuptan, Kuzey Batıdan, Batı Trakyadan gerimi ilerimi, hangisinin hangisinden daha beter bulunduğu belli değil.

Halbuki geçen senedenberi Marşal'ın sekiz bin traktörü Anadolu topraklarına salınmış ve toprak derebeyliği ucuz iş kuvveti yerine haşmetlu Marşal yardımından palazlanmaya başlamış, burjuvazinin tarihi vazifesi olan toprak reformu bir kenara bırakılarak büyük arazi makina kuvvetiyle birleşmiş, yalnız ırgadı değil yarıcılığı da silip süpürmüştür. Ağanın çiftliğinde yarıcının yerini Amerikanın çelik ve makina sermayesi almıştır.

İki sene evvel gurbete ırgat düşerdi, çoban düşerdi, topraksız düşerdi, şimdi yarıcıda o yoldadır. Küçük toprak sahibinin eli kulağında.

Sanayi ve işçinin hali dahada feci. Mensucat sanayiimizin durumu krizle değil iflâsla izah edilebilir. Haliçte torna tezgâhları sinek avlıyor. Bir çok bakır, tel, madeni eşya fabrikalarının kapılarına astıkları kilitler paslanmaya bile başlamıştır. Lâstik ve kösele sanayii can çekişiyor.

Binlerle işçi işsizdir. Ekmeksizdir ve sokağa dökülmüştür. Sanayi kredi buhranı ve pazar darlığından, yabancı sermaye baskınından intihar etmek için tabancasına kurşun sürüyor. İşçi sefaletten bunalmış grev istiyor. Sendikaları vardır amma sünnet düğünü yapıyor, aldatılmıştır. O akşama ekmek istiyor, idarecileri ihtiyarlık sigortasına alkış tutuyor. O nafaka peşinde öbürü mebusluk.

Peki ne olacak?

İşsiz işçi nereye gitsin, topraksız köylünün, yarıcı rençberin geldiği yeremi?

Köyden gelen nereye gitsin, fabrika yokki boğazı tokluğuna girsin, sokakta elma satsa üz bin elmacıyı bu sokaklar barındırmaz.

Fabrikatör nereye gitsin. Ona söylenecek çok söz var. Ya fabrikasını satıp tarla alacak, bırakki fabrikasını kim alacak, tarladan ne çıkaracak. İkinci bir şık var; yabancı sermaye ve yabancı mamulle mücadele. Bu mücadelenin bir maliyet, bir ucuz istihsal, bir fazla istihsal olacağını zan edenler aldanıyorlar. Bunu hiçbir zaman yapamazlar.

Yapacağı mücadele millî mücadeledir.

BARIŞ

BARIŞ

Sahibi ve neşriyatı fiilen idare eden: *Rifat PELVAN*

Abone şartları: Yıllığı 500 Altı aylığı 250 kuruş.

İdare yeri: Ankara Caddesi İzzettin Han No: 49

Posta kutusu: 54 — Aksaray

Basıldığı yer: Alişan Dobra Matbaası

15 Günlük Politika - Fikir - Sanat Dergisi

Fiatı 25 Kuruş

İstiklâl Savaşı Destanından :

Şöför Ahmet

Ne diyorduk oğlum Ahmet?

Dökmeciler sağda kalır,
derken, Uzunçarşıya saparken,
köşede sol kolda seyyar kitapçı;
Hikâyei billûr köşk,
altı cilt Tarihi Cevdet
ve Fenni tabahat...

Tabahat mutfaktan gelirmiş,
yani yemek pişirmek.

Hani uskumru dolmasına da bayılırım pek.

Yaldızlı kuyruğundan tutup
bir salkım üzüm gibi yersin.

İlerde bir süvari kolu gidiyor,
saptılar sola...

Uzunçarşıyı dikine inersin.
Sandalyacılar, tavla pulcuları,
tespihçiler...,

Ve sen İstanbullu,

Sen kendi ellerinin hünerine alışmış olduğundan
şaşarsın İstanbullulara;
ne kadar ince, çeşitli hünerleri var dersin
Rüstempaşa camisi,
urgancılar...

Urgancılarda yüz parça yelkenli gemiyi
ve hesapsız katır kervanlarını donatacak kadar
urgan, halat, dökme tunçtan çıngıraklar satılır.

Zindankapı,
Babacafer,

Uzakta Balıkpazarı,
kuru yemişçiler...

Yemiş iskelesindeyiz.

O, sandalları, mavnaları,
güneşli karpuz kabuklarıyla
yüzüne hasret kaldığım deniz.

Sol arka lâstik hava mı kaçırıyor, ne?
İnip baksam...

Yemiş iskelesinden dilenci vapuruna binip
Eyyip'te Niyetkuyusuna gittikti

Elleri yumuk yumuk,
bacakları biraz çarpıktı ama
yeşil zeytin tanesi gibi gözler,
kaşları hilâl gibi çekikti.

Tam Rüstempaşaya yaklaştık,
beyaz başörtülü...

Lâstik hava kaçırıyor;

derdine deva bulamazsak eğer...

Dur bakalım Babacafer.

Üç numaralı kamyonet durdu.

Karanlık,

kriko,
pompa,
eller,
küfreden ve küfrettiğine kızan elleri,

Lâstik ve ihtiyar tekerlekle çalışırken,
Ahmet hatırladı:

Bir gece nüzüllü baba annesi,
sedirden sedire taşınırken kadıncağız...

İç lâstik boydan boya patladı.

Yedek
yok.

Dağlarda avaz avaz imdat istemek?

Sen Süleymaniyelisin oğlum Ahmet!

Sana tek başına verilmiştir üç numaralı kamyonet

Hem hani bir koyun varmış,

Süleymaniyeli şoför Ahmet, soyun!

Soyundu.

Caket, külot, pantol, don, gömlek ve kalpak
ve kırmızı kuşak,

Ahmedi postalların üstünde çırılçıplak bırakarak
dış lâstiğin içine girdiler,
şişirdiler.

Bu şarkı nihaventtir.

Deniz kıyısında bir şehir,
beyaz başörtüsü...

Saatte elli yapıyoruz.

Dayan ömrümün törpüsü,
dayan da dağlar anadan doğma görsün şoför
Ahmedi.

Dayan arslan!

Hiç bir zaman

böyle merhametli bir ümitle sevmedi
hiç bir insan,
hiç bir âleti.

NÂZIM HİKMET